

מדינת ישראל¹

משרד המשפטים

מחלקת יעוץ וחקיקה (פלילי)

ירושלים: כ"ה תמוז תשע"ג

3 ביולי 2013

תיקנו: 803-04-2013-000885

סימוכין: 803-99-2013-081644

אל:

המשתתפים בישיבה

שלום רב,

הנדון: סיכום דיון - בדיקה חיצונית של גופה וסמכות המשטרה להעביר גופה מזירת האירוע למרכז לרפואה משפטית

סמך: פנייתו של ראש חטיבת החקירות מיום 13.6.13 וחוות דעתו של מר מאיר ברודר

ביום 2.7.13 התקיים בלשכת המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (פלילי), מר רז נזרי, דיון בנושא שבנדון, בהשתתפות: ד"ר חן קוגל, מנהל המרכז לרפואה משפטית; גב' מירה היבנר, היועצת המשפטית למשרד הבריאות; מר בני אבישר, יועץ משפטי למרכז לרפואה משפטית, משרד הבריאות; מר חיים לבון, עוזר מנכ"ל משרד הבריאות; גב' אילנית קליימאן, חטיבת החקירות, משטרת ישראל; גב' רחל גרייבין, מדור נפגעי עבירה, משטרת ישראל; מר יצחק אלמוג, חטיבת החקירות, משטרת ישראל; גב' דנה צ'רנובלסקי, הלשכה המשפטית, משטרת ישראל; גב' גויה שפירא, פרקליטות המדינה (פלילית); גב' טלי שטיין, ייעוץ וחקיקה (חקיקה); גב' עינת גדעוני, ייעוץ וחקיקה (פלילי); גב' נעמה הולצמן, ייעוץ וחקיקה (פלילי).

הרקע לדיון:

במהלך עבודת צוות משותף של משרד הבריאות והמשטרה העלו נציגי משרד הבריאות שתי סוגיות משפטיות: האחת, הסמכות לערוך "בדיקה חיצונית" ללא הסכמת המשפחה ובטרם קבלת צו שופט, והשנייה, סמכות המשטרה להעביר גופה ממקום המצאה למרכז הלאומי לרפואה משפטית (להלן: המרכז) ללא קבלת הסכמת המשפחה. ראש חטיבת החקירות פנה למשנה ליועץ המשפטי לממשלה (פלילי) בבקשה לקבל את הכרעתו בסוגיות אלה. עוד ביקשה המשטרה לאשר את דפי המידע וההסכמה לנתיחה לאחר המוות, אשר עודכנו במטרה לוודא כי קבלת הסכמת המשפחה לנתיחה תהיה "מדעת", וכי ההסכמה עומדת בדרישות החוק והפסיקה.

עיקרי הדיון:

א. בדיון נמסר כי מרבית הנתיחות לאחר המוות מבוצעות בהסכמת המשפחה לפי חוק האנטומיה והפתולוגיה, התשי"ג-1953, ואין צורך לפנות לחוק חקירת סיבות מוות, התשי"ח-1958 (להלן: חוק חקירת סיבות מוות). לרוב, הבדיקה החיצונית מתבצעת בשלב ראשוני, שבו עדיין אין די מידע לצורך פניה לבית משפט בהליך חס"מ ועדיין אין מה לומר למשפחה. תכלית הבדיקה היא קבלת מידע נוסף. לעתים, לאחר הבדיקה החיצונית אין צורך בביצוע נתיחה ואז אין כלל פניה לבית משפט או למשפחה.

- ב. בדיון נמסר כי משמעות המונח "בדיקה חיצונית בגופה" היא "בדיקה לא פולשנית בגופה או בחלק של הגופה, לרבות תיאור פרטי ביגוד, עדיים ותעודות, כולל תצלומים, בדיקת דימות, הורדת טביעות אצבע, בדיקות שיניים, בדיקת חום הגופה (בפי הטבעת)", וכי לעיתים במסגרת הבדיקה החיצונית נדרשות אף בדיקות וגינאליות, רקטליות, בדיקות חתכים, פצעי כניסה ויציאה של קליעים וכדומה. לענין בדיקה וגינלית, הוסבר שמדובר בבדיקה שטחית יחסית וכי לעתים הבדיקה כרוכה בלקיחת דגימות שונות באמצעות מטוש. עולה, איפוא, שהשלב המכונה "בדיקה חיצונית", מורכב מבחינה חיצונית של הגופה וכן מבדיקות מסוימות הנערכות בה, ובכלל זה בדיקות הכרוכות ב"כניסה קלה" לגופה.
- ג. המשתתפים הסכימו כי בדיקות וגינליות, בדיקות רקטליות ובדיקות פצעי ירי וחתכים הינן פולשניות יותר באופן יחסי לבדיקות החיצוניות האחרות, אולם הודגש הצורך לבצע בדיקות אלה תוך זמן קצר בשל העובדה כי אי ביצוען בהקדם עלול להיות בלתי הפיך ולפגוע קשות בחקירה. כך למשל, לעניין מדידת חום רקטלית המסייעת לקביעת זמן המוות, ונטילת דגימות שונות מהגופה.
- ד. בדיון הוזכר סעיף 26 לחוק חקירת סיבות מוות, הקובע כי שופט חוקר רשאי לצוות "על בדיקתה או ניתוחה של הגווה...". נאמר כי בפרשנות הסעיף יש לתת משמעות למילה "בדיקתה", בנפרד מהמילה "ניתוחה".

המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (פלילי) סיכם כדלקמן:

- א. חוק חקירת סיבות מוות אינו חוק ממצה לענין עריכת בדיקות בגופות, והקביעה בסעיף 26 לחוק לפיה שופט חוקר רשאי לצוות על בדיקת גופה אין משמעה שלא ניתן לבדוק גופות ללא צו שופט. הצורך בסמכות שופט להורות על בדיקת גופה עשוי להתעורר למשל במצב בו משפחת הנפטר מבקשת מבית המשפט להורות למשטרה לערוך בדיקה חיצונית בגופה, בעוד המשטרה סבורה כי אין צורך בכך.
- ב. המרכז לרפואה משפטית מוסמך לערוך בדיקות ובחינות חיצוניות של הגופה אף ללא קבלת הסכמת המשפחה, וללא צורך בצו שופט. סמכות זו נובעת מסמכות המשטרה לחקור ולגלות עבירות, כשהמרכז משמש כ"זרועה הארוכה" לעניין זה. יצויין כי סמכות זו עשויה לחזק את הערך של כבוד המת, שכן לעתים תוצאות הבדיקות המידיות מייתרות את הצורך בנתיחה על כל הכרוך בכך, וכך ניתן לאפשר במהירות את קבורת הגופה. הסמכות עולה, איפוא, בקנה אחד עם האיזון שבין הצורך לחקור את העבירות החמורות ביותר ביעילות, ובין כבוד המת ורצון המשפחה, מן העבר השני.
- ג. ההבחנה הראויה בין בדיקה ובחינה חיצונית של הגופה לבין נתיחה, לה נדרשת הסכמת המשפחה או צו שופט, היא בשאלה האם הפעולה הביאה לשינוי בגופה על דרך של חתך וכיו"ב, או שלאחריה הגופה נשארה שלמה וללא שינוי.
- ד. מתוך הבדיקות החיצוניות אשר נסקרו בדיון, עריכת בדיקות בהן הפעולה הפולשנית גבוהה באופן יחסי לאחרות, כמפורט לעיל, הינה מורכבת יותר. יחד עם זאת, כיוון שמדובר בבדיקות שלא ניתן לדחות את ביצוען לאחר קבלת הסכמה של המשפחה או קבלת צו בית משפט, שכן אי ביצוען בהקדם עלול להיות בלתי הפיך ובלתי ניתן לשחזור, האיזון משתנה בעניין זה. אמנם הבדיקה היא פולשנית יותר מאשר הבדיקות הנערכות במסגרת הבדיקה החיצונית, אולם צרכי החקירה אף הם דחופים והכרחיים יותר, ועל כן גם בדיקות אלה ניתן לבצע ללא הסכמת המשפחה או צו שופט. לא למותר לשוב ולהזכיר, כי גם נציגי המרכז לרפואה משפטית ומשרד הבריאות הבהירו

- כי קיימת בעיניהם אבחנה מהותית בין בדיקות פולשניות, אף שניתן להגדירן כחלק מ"בדיקה חיצונית", ובין פעולות אחרות משמעותיות יותר המהוות נתיחה הדורשת צו.
- ה. למשטרה סמכות להעביר גופה מזירת האירוע למרכז לשם ביצוע הבדיקות הנדרשות. כבוד המת אינו נפגע מכך, אלא ההעברה למרכז מתחייבת ממנו, על מנת שהטיפול בגופה יערך במקום ראוי ומכובד ולא בזירה.
- ו. הפניה של המשטרה לאישור טפסי ההסכמה מדעת תועבר לטיפול של גב' אורית קורן, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (חקיקה). ייתכן שיש לערב בעניין זה אף את מחלקת ייעוץ וחקיקה (אזרחי), בשל ההיבטים הנזיקיים בנושא. כמו כן נודה על שיתוף מחלקת ייעוץ וחקיקה (פלילי) בהיבטים של הקשר עם המשפחות (גב' ענת אסיף, המרכזת את הטיפול בנפגעי עבירה).

בברכה,

נעמה הולצמן, עו"ד
ייעוץ וחקיקה (פלילי)

העתק:

גב' אורית קורן, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (חקיקה)

